

Prins Willem V vulde zijn wanden van onder tot boven

Haagsche Courant 21-1-1994

DOOR ROB VERMEULEN

De eigenaar van het belendende Griekse restaurant moet nog even een belofte inlossen. De vitrine met menukaarten, die opvallend om het hoekje reikt waar de gevel amper een meter inspringt, krijgt dan een wat frisser, strakker uiterlijk. Beter passend bij het nieuwe gezicht van de buurman: de Galerij Willem V, die vandaag na een ingrijpende renovatie wordt heropend.

De heropening zelf is een officiële aangelegenheid voor genodigden, maar vanaf morgen is het publiek weer welkom aan het Buitenhof 35. Daarmee is dan een situatie hersteld die al dateerde van 1774. In dat jaar opende stadhouder Willem V (1748-1806) het pand, waarin hij zijn privé-schilderijencollectie had ondergebracht, drie dagen per week voor bezoekers. Tussen elf en één uur, de beste tijd in verband met het dan optimaal naar binnen schijnende daglicht: het eerste museum van Nederland was een feit. De natuurhistorische verzameling van Teylers in Haarlem kan weliswaar bogen op een oudere behuizing, maar opende pas enkele jaren later zijn deuren voor het publiek.

„Het moet een unieke aangelegenheid geweest zijn destijds”, vertelt directeur Frits Duparc van het Mauritshuis, waaronder de galerij ressorteert. „Een zaal waar je als gewoon mens schilderijen kon gaan zien, zonder dat je audiëntie aan het hof hoefde te vragen, zonder dat je er speciaal voor hoefde te kleden, dat was toen ongekend”.

Willem V was ook in andere opzichten een voortvarend kunstliefhebber. Hij had een aardige basis voor een verzameling geërfd van zijn vader, maar die collectie was verre van compleet. Veel ervan was door huwelijken en vererving in het buitenland terechtgekomen. Wat er wel bij zat, was de beroemde 'Stier' van Potter, nu in het Mauritshuis te zien maar oorspronkelijk hét prachstuk van de galerij-collectie. Al op jonge leeftijd begon Willem de verzameling te verrijken met de nodige aanvulling. Op zijn vijftiende deed hij zijn eerste aankoop, een nu aan Salomon Koninck toegeschreven 'Aanbidding van de koningen'. In 1768 schafte hij in één keer de hele collectie aan van de verzamelaar Govert van Slingelandt: veertig schilderijen waaronder drie Rembrandts.

Hofschilder

In 1773 begon hij de hele stadhoudelijke verzameling, tot dan toe ondergebracht op verschillende plaatsen waaronder Het Loo, Leeuwarden en Duitsland, samen te brengen in Den Haag. Daar bevond zich al een belangrijk gedeelte in het stuk Binnenhof dat uitkijkt op de galerij. Geadviseerd door zijn hofschilder en tekenleraar T.P.C. Haag richtte Willem de nieuwe ruimte in naar het voorbeeld van Italiaanse en Engelse paleizen: een langgerekte zaal met een fraai stucplafond en voldoende ramen voor een goede lichtinval,

maar ook weer niet te veel: er moest vooral genoeg wandruimte overblijven om schilderijen op te hangen.

Kabinet

Het optimaal benutten van het beschikbare muuroppervlak leidde ook tot de specifiek achttiende-eeuwse manier van ophangen: zo veel mogelijk, van het plafond tot op ongeveer 1,2 meter boven de vloer, groot en klein door elkaar en zonder indeling in kunstenaars, onderwerpen of genres. Die inrichting is nu – vooral in Nederland – zeer ongewoon, maar was in die tijd tamelijk gebruikelijk. Zo blijkt ook uit een van de schilderijen in de galerij, een 'Interieur met een schilderijenverzameling' van Gonzales Coques: weliswaar architectonisch een niet met de galerij te vergelijken ruimte, wel een goed voorbeeld van een schilderijenkabinet zoals er wel meer bestonden en ook geschilderd werden: trotse verzamelaars lieten zich graag in zo'n omgeving portretteren.

De geschiedenis van Willems collectie kreeg een zwarte bladzijde, toen de 202 schilderijen in 1795 door de Franse bezettingsmacht meegenomen werden naar het Louvre. In 1815 keerden er rond de 120 terug; de overige bleven in Frankrijk. De galerij aan het Buitenhof herkeeg zijn functie, tot ze in 1822 – de collectie werd toen ondergebracht in het inmiddels door de staat aangekochte Mauritshuis – als archiefruimte werd bestempeld. Pas in 1977 werd

het pand opnieuw ingericht als museumzaal. De tussenverdieping onder de galerij werd in gebruik genomen als pied à terre voor de voorzitter van de Tweede Kamer, die overigens momenteel het gebruik ervan aan een ander kamerlid gunt.

De restauratie halverwege de jaren zeventig maakte het weliswaar mogelijk dat Nederlands oudste museum zijn functie herkeeg, maar werd niet al te grondig aangepakt. Na het enkele jaren geleden genomen besluit tot een beperkte nieuwe opknapbeurt kwamen steeds meer zaken aan het licht die verbeterd moesten worden. Zo werd achter de wandbespanning een isolatielaag van asbest ontdekt, die de renovatie langer deed duren én aanzienlijk kostbaarder maakte.

Japan

„We hebben gelukkig extra geld kunnen genereren door het organiseren van een tentoonstelling in Japan”, legt Frits Duparc uit. „Tijdens de werkzaamheden hier moesten de schilderijen toch het pand uit. Voor de Holland Village in Nagasaki hebben we een expositie samengesteld, een speciale selectie op het onderwerp 'het verzamelen van de Prinsen van Oranje'. Daar zijn een miljoen bezoekers naar komen kijken, en dat heeft ons zo veel opgebracht dat we alle extra werk ervan hebben kunnen betalen”. Dat leidde er onder meer toe, dat niet alleen de schilderijenzaal maar